

Sygn. akt III UK 194/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 grudnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Zbigniew Myszka

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania W. C.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G.
o wysokość emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 5 grudnia 2018 r.,
skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 8 czerwca 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Decyzją z 1 lutego 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. przyznał W. C. emeryturę w wysokości 3.700,46 zł, pomniejszając podstawę obliczenia świadczenia o kwoty pobranych wcześniej emerytur w wysokości 242.338,85 zł.

W odwołaniu od decyzji ubezpieczony wniósł o jej zmianę w części dotyczącej odliczenia z podstawy wymiaru emerytury kwoty wymienionej w zaskarżonej decyzji, przez niepotrącanie należności z tytułu pobranych dotychczas emerytur. W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie.

Wyrokiem z 31 maja 2016 r. Sąd Okręgowy w G. zmienił decyzję organu rentowego, uznając że podstawa obliczenia emerytury W. C. nie podlega obniżeniu o kwotę 242.338,85 zł stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że W. C., urodzony 9 lipca 1945 r., nadal kontynuuje zatrudnienie. Od 1 sierpnia 1999 r. pobierał rentę z tytułu niezdolności do pracy. Decyzją z 29 października 2008 r. nabył prawo do emerytury w wieku obniżonym na podstawie art. 29 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (aktualnie jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.; dalej jako ustawa emerytalna lub ustawa o emeryturach i rentach z FUS). Kolejną decyzją z dnia 22 września 2010 r. uzyskał prawo do emerytury powszechnej od dnia 9 lipca 2010 r. (od daty osiągnięcia wieku emerytalnego). W dniu 22 grudnia 2015 r. wniósł o ustalenie emerytury według nowych zasad zgodnie z art. 55 i 55a ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Decyzją z 1 lutego 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. przyznał skarżącemu od 1 grudnia 2015 r. emeryturę w wysokości 3.700,46 zł. Podstawę obliczenia emerytury pomniejszył o kwoty pobranych wcześniej emerytur, tj. 242.338,85 zł.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny, który był bezsporny, Sąd Okręgowy uznał odwołanie za uzasadnione. Podkreślił, że zgodnie z art. 55 ustawy emerytalnej, ubezpieczonemu spełniającemu warunki do uzyskania emerytury na podstawie art. 27, który kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w tym przepisie wieku emerytalnego i wystąpił z wnioskiem o przyznanie emerytury po dniu 31 grudnia 2008 r., może być obliczona emerytura na podstawie art. 26, jeżeli jest wyższa od obliczonej zgodnie z art. 53. Z kolei art. 55a ustawy emerytalnej stanowi, że przepis art. 55 stosuje się również do ubezpieczonego, który miał ustalone prawo do emerytury przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę, o której mowa w art. 27. Jeżeli ubezpieczony pobrał emeryturę, do której miał ustalone prawo przed ustaleniem prawa do emerytury z

tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego, określonego w art. 27 ust. 2 i 3, podstawę obliczenia emerytury zgodnie z art. 26 pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne. Prawo do emerytury ustalone przed osiągnięciem wieku emerytalnego, określonego w art. 27 ust. 2 i 3, ustaje z dniem, od którego została przyznana emerytura na podstawie art. 27, obliczona zgodnie z art. 26.

W kontekście wyżej przytoczonych przepisów Sąd Okręgowy zaznaczył, że wykładnia art. 55 ustawy była przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego, a także sądów powszechnych. Zgodnie z ugruntowaną wykładnią możliwość obliczenia emerytury przysługującej na podstawie art. 27 według zasad wynikających z art. 26 w zw. z art. 55 ustawy emerytalnej dotyczy ubezpieczonego urodzonego przed dniem 1 stycznia 1949 r., który kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w tym przepisie wieku emerytalnego, tj. po ukończeniu 65 lat w przypadku mężczyzny, który z wnioskiem o przyznanie emerytury wystąpił po dniu 31 grudnia 2008 r. Prawo do takiego obliczenia emerytury jest niezależne od faktu przejścia ubezpieczonego na emeryturę wcześniejszą lub w niższym wieku emerytalnym. Z art. 55 ustawy emerytalnej nie wynika, aby przewidziany był dodatkowy wymóg możliwości obliczenia emerytury na podstawie art. 26 w zw. z art. 55 ustawy emerytalnej w postaci nieuzyskania czy uzyskania, lecz niepobierania emerytury w wieku obniżonym, czy tzw. emerytury wcześniejszej. W uzasadnieniu projektu ustawy zmieniającej ustawę o emeryturach i rentach z FUS wskazano argumentację przemawiającą za ustanowieniem art. 55 oraz dodaniem art. 55a. Chodziło o to, aby osoby urodzone przed 1949 r. „zachęcić do rezygnacji ze zgłoszenia wniosku o wcześniejszą emeryturę oraz do opóźnienia przejścia na emeryturę z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego”, zaś „propozycja dodania art. 55a wynika z faktu, iż obecnie przepis art. 55 ustawy nie ma zastosowania do ubezpieczonego urodzonego przed 1949 r., który przed osiągnięciem wieku emerytalnego miał ustalone prawo do wcześniejszej emerytury i pobierał to świadczenie”. Zestawienie treści art. 55a z uzasadnieniem projektu ustawy zmieniającej wskazywałoby na stanowisko projektodawcy, że art. 55 ustawy przed 1 maja 2015 r. nie stosowało się do ubezpieczonego, który miał ustalone prawo do

emerytury przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę, o której mowa w art. 27 i pobierał świadczenie. W istocie jednak, wobec jednoznacznej wykładni art. 55 ustawy przyjętej w orzecznictwie sądowym, uznać należało, że dodanie art. 55a zmierzało do zmiany regulacji prawnej, której normatywny sens wyznaczony został przez to orzecznictwo. Zmiana zgodnej orzeczniczej interpretacji prawa pod wpływem nowelizacji, która weszła w życie od 1 maja 2015 r., prowadziłaby w praktyce do zmiany prawa z mocą wsteczną. Wobec istnienia zgodnej wykładni rzeczywisty skutek nowelizacji (dodania art. 55a) w zakresie art. 55 ustawy emerytalnej jest zmianą normatywną, a nie jedynie zmianą dotyczącą interpretacji tekstu prawnego.

Dalej Sąd Okręgowy zaznaczył, że ustawa z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2012 r., poz. 637, dalej: ustawa nowelizująca z 2012 r.) wprowadziła następujące zmiany w art. 24: a) ust. 1 otrzymał brzmienie: „ubezpieczonemu urodzonemu po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku emerytalnego określonego w ust. 1a i 1b z zastrzeżeniem art. 46, 47, 50, 50a, 50c, 184”; w art. 25: b) po ust. 1 dodano ust. 1b w brzmieniu: „jeżeli ubezpieczony pobrał emeryturę na podstawie przepisów art. 26b, 46, 50, 50a, 50e, 185 lub art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela, podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, ustaloną zgodnie z ust. 1, pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne”. Sąd pierwszej instancji podkreślił przy tym, że zgodnie z orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego, skoro prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa, to brak jest podstaw do zastosowania wprowadzonych zmian w zakresie pomniejszania wysokości emerytury o kwotę pobranych emerytur w stosunku do ubezpieczonych, którzy wcześniej nabyli uprawnienia do tych świadczeń, niezależnie od momentu złożenia wniosku (który wpływ ma jedynie na moment wypłaty świadczenia). Zmiana ustawy emerytalnej przez dodanie art. 55a ust. 2 wywołuje zatem skutki tylko dla osób, które nie nabyły już uprawnień z tego tytułu. Skarżący wszelkie warunki do przeliczenia świadczenia w trybie art. 55 w zw. z art.

26 ustawy emerytalnej spełnił przed dokonaniem powyższej zmiany. Tym samym należało uznać, że deklaratoryjna decyzja organu rentowego mogła dotyczyć jedynie stanu prawnego, który został spełniony przed wejściem w życie ustawy zmieniającej ustawę emerytalną przez dodanie art. 55a ust. 2.

Z powyższym rozstrzygnięciem w całości nie zgodził się organ rentowy. W wywiezionej apelacji zarzucił wyrokowi naruszenie prawa materialnego, tj. art. 55a ust. 2 ustawy emerytalnej w zw. z art. 1 pkt 2 i art. 4 ustawy z 5 marca 2015 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z FUS (Dz.U. z 2015 r., poz. 552) przez błędną jego wykładnię w wyniku przyjęcia, że przedmiotowa regulacja prawna wywołuje skutki prawne tylko dla osób, które nie nabyły już uprawnień z tego tytułu przed ww. zmianą, podczas gdy w niniejszej sprawie zachodziły podstawy do pomniejszenia podstawy obliczenia emerytury zgodnie z art. 26 o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne wobec wniosku ubezpieczonego w tym zakresie z 22 grudnia 2015 r.

Mając na uwadze powyższe, apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania. Wniósł także o zasądzenie od ubezpieczonego na swoją rzecz zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację W. C. wniósł o jej oddalenie w całości, aprobując ustalenia faktyczne i ocenę prawną Sądu Okręgowego.

Wyrokiem z dnia 8 czerwca 2017 r. Sąd Apelacyjny w [...] w pkt 1 zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie, w pkt 2 odstąpił od obciążenia ubezpieczonego kosztami zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd pierwszej instancji dokonał nieprawidłowej wykładni art. 55a ust. 2 ustawy emerytalnej w zw. z art. 1 pkt 2 i art. 4 ustawy z 5 marca 2015 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z FUS i w konsekwencji błędnie przyjął, że w sprawie nie zachodziły podstawy do pomniejszenia podstawy wymiaru emerytury o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych wcześniej emerytur.

Sąd odwoławczy wskazał, że niewątpliwie w stosunku do ubezpieczonego urodzonego przed dniem 1 stycznia 1949 r., który kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w tym przepisie wieku emerytalnego, tj. po ukończeniu 65 lat w przypadku mężczyzny, który z wnioskiem o przyznanie emerytury wystąpił po dniu 31 grudnia 2008 r., istnieje możliwość obliczenia emerytury na podstawie art. 27 ustawy emerytalnej według zasad wynikających z jej art. 26 w zw. z art. 55. Powyższe stanowisko jest ugruntowane w orzecznictwie, co prawidłowo dostrzegł Sąd Okręgowy. Konsekwencją nowelizacji ustawy o emeryturach i rentach z FUS wprowadzonej ustawą z dnia 5 marca 2015 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z FUS było dodanie art. 55a, przy czym zmiana ta weszła w życie z dniem 1 maja 2015 r. Jednocześnie art. 55a ust. 2 ustawy stanowi, że jeżeli ubezpieczony pobrał emeryturę, do której miał ustalone prawo przed ustaleniem prawa do emerytury z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego, określonego w art. 27 ust. 2 i 3, podstawę obliczenia emerytury zgodnie z art. 26 pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne.

W odniesieniu do osób urodzonych po 1 stycznia 1949 r. sytuacja związana z zastosowaniem art. 55a ustawy jest jasna, albowiem korzystają one z tzw. emerytury na nowych zasadach. Jednocześnie skoro dopuszcza się możliwość przyznania emerytury w wieku powszechnym ubezpieczonym urodzonym przed tą datą – pobierającym emeryturę wcześniejszą – na takich samych warunkach, to należy tych ubezpieczonych traktować w tożsamy sposób, nie różnicując bezzasadnie ich sytuacji. Sąd zaznaczył, że art. 55 ustawy emerytalnej do czasu jej znowelizowania pomijał szeroki krąg osób kontynuujących zatrudnienie z powodu nabycia prawa do wcześniejszej emerytury. Orzecznictwo sądowe uznawało, że brak jest podstaw do różnicowania sytuacji osób z racji jedynie daty urodzenia i konsekwentnie stało po stronie osób pobierających wcześniejszą emeryturę i kontynuujących ubezpieczenie, a domagających się przeliczenia emerytury według art. 55 ustawy. Zdaniem Sądu Apelacyjnego analogicznie należy traktować sytuację takich ubezpieczonych również w zakresie obciążeń, które wiążą się z prawem do ponownego przeliczenia świadczenia. W przeciwnym wypadku prowadziłoby to do

nieuzasadnionego pokrzywdzenia osób, które nigdy nie pobierały wcześniejszego świadczenia emerytalnego, kontynuując zatrudnienie i ponosząc z tego tytułu obciążenia. Nieuprawniona jest sytuacja, że osoba pobierająca wcześniejsze świadczenie oraz kontynuująca ubezpieczenie jest stawiana w takiej samej sytuacji prawnej, jak osoba niepobierająca wcześniejszego świadczenia i kontynuująca ubezpieczenie. Oznacza to, że w sytuacji W. C. należało zastosować instytucję pomniejszenia podstawy obliczenia emerytury zgodnie z art. 26 ustawy o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne. Skoro bowiem ubezpieczony złożył wniosek o przeliczenie 22 grudnia 2015 r., a więc w chwili obowiązywania znowelizowanej ustawy o emeryturach i rentach z FUS, to brak było podstaw do uznania, że regulacja ta nie ma do niego zastosowania. Nie jest możliwe, by przyjmować tylko korzyści określonej regulacji, bez związanych z nią obciążeń. Skoro ubezpieczony domaga się przeliczenia świadczenia na nowych zasadach, to winien ponieść wszystkie tego konsekwencje.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie sposób zatem przyjąć, że regulacja z art. 55a ust. 2 ustawy emerytalnej wywołuje skutki tylko wobec osób, które nie nabyły uprawnień do ustalenia wysokości świadczenia na nowych zasadach przed zmianą ustawy, czyli przed 1 maja 2015 r. Oznacza to, że przeliczenie wysokości świadczenia W. C. dokonane zostało przez organ rentowy prawidłowo, z uwzględnieniem stanu prawnego obowiązującego na dzień złożenia wniosku i wydania spornej decyzji. Nie można jednocześnie w niniejszej sprawie mówić o naruszeniu praw nabytych ubezpieczonego. W. C. nabył bowiem prawo do emerytury wcześniejszej, którą pobierał, a następnie do emerytury z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego. Nie można utożsamiać nabycia prawa do świadczenia z ustalaniem jego wysokości. Ustalenia wysokości można domagać się wielokrotnie i z różnych powodów, co nie wpływa w żadnym stopniu na samo prawo do świadczenia.

Na marginesie Sąd Apelacyjny wskazał, że emerytura ubezpieczonego wzrosła po przeliczeniu na podstawie art. 55 w zw. z art. 26 ww. ustawy emerytalnej, nawet po odliczeniu kwot pobranych emerytur.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku wnioskodawca zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj.: 1. art. 55a ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w związku z art. 1 pkt 2 i art. 4 ustawy z dnia 5 marca 2015 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z FUS, przez niewłaściwe jego zastosowanie w sytuacji ubezpieczonego, który nabył uprawnienie do ustalenia wysokości świadczenia na nowych zasadach przed wejściem w życie noweli, tj. przed dniem 1 maja 2015 r.; 2. art. 100 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy ubezpieczony nabył prawo do ustalenia wysokości świadczenia na podstawie art. 27 według zasad wynikających z art. 26 w zw. z art. 55 ustawy emerytalnej przed dniem 1 maja 2015 r.; 3. art. 32 ust. 1 Konstytucji RP przez uznanie, iż w świetle obowiązujących przepisów możliwe jest różnicowanie sytuacji prawnej osób uprawnionych do ustalenia wysokości świadczenia na podstawie art. 27 według zasad wynikających z art. 26 w zw. z art. 55 ustawy emerytalnej.

Mając na względzie powyższe zarzuty, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i rozstrzygnięcie sprawy co do istoty, stosownie do art. 398¹⁶ k.p.c., oraz zasądzenie na rzecz skarżącego kosztów postępowania według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Osobom urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r. przysługuje na podstawie art. 27 ustawy emerytalnej emerytura stanowiąca sumę składników wymienionych w art. 53 ust. 1 tej ustawy (formuła zdefiniowanego świadczenia). Osoby urodzone po dniu 31 grudnia 1948 r. uzyskują na podstawie art. 26 ustawy emeryturę stanowiącą iloraz podstawy jej wymiaru i średniej dalszej długości trwania życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego (formuła zdefiniowanej składki). Podział uprawnionych przebiega według kryterium daty urodzenia. Biorąc pod uwagę okres przejściowy oraz to, że nowy sposób obliczenia emerytury uwzględnia bardzo istotny jej składnik - kapitał

początkowy ustalany obligatoryjnie dla urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r. dopiero od dnia 1 stycznia 1999 r. (art. 173 ustawy) - ustawodawca przewidział możliwość przenikania się systemów przez obliczanie emerytur osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r. na zasadach art. 183 ustawy emerytalnej, jeżeli wiek emerytalny osiągnęły w latach 2009-2014. Emerytura z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego najpóźniej w 2014 r. obliczana jest w wygaszanej proporcji reguły zdefiniowanego świadczenia i rosnącej wysokości obliczanej na podstawie art. 26 ustawy.

Przesłanki zastosowania art. 55 ustawy emerytalnej jako wyjątku idącego w drugą stronę, tj. dopuszczalności obliczenia świadczenia emerytalnego osoby urodzonej przed dniem 1 stycznia 1949 r., co do zasady przypisanej do systemu zdefiniowanego świadczenia, według formuły zdefiniowanej składki z zastosowaniem kapitału początkowego dyktowane są ekonomiczną analizą wyników sposobów obliczania emerytury określonych w art. 26 i 53 ustawy przy tych samych parametrach stażu ubezpieczeniowego i podstawy wymiaru składek i korzystnością (co do zasady) dłuższego pozostawania w ubezpieczeniu. Powstaje wtedy zagadnienie, czy w art. 55 ustawy emerytalnej przewidziano przeliczenie emerytury przyznanej wcześniej z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego, czy w sposób określony w tym przepisie, czyli na nowych zasadach, może być obliczona tylko emerytura przyznana na podstawie art. 27 ustawy na skutek pierwszorazowego wniosku o to świadczenie.

Emerytura wyliczona w formule zdefiniowanej składki jest o wiele wyższa od obliczonej w formule zdefiniowanego świadczenia, należy więc przyjąć, że możliwość skorzystania z takiego wyliczenia wysokości świadczenia na podstawie art. 55 ustawy została przez ustawodawcę ściśle określona i nie dopuszcza wykładni rozszerzającej. Przepis szczególny art. 55 ustawy emerytalnej kreuje (reguluje) wyjątek od zasady ustalania ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r. emerytury w wysokości wynikającej z dotychczasowych („starych”) zasad (art. 27 w związku z art. 53 tej ustawy). Wynika z niego, że ubezpieczonemu spełniającemu warunki do uzyskania emerytury na podstawie art. 27, który kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w tym przepisie wieku emerytalnego i wystąpił z wnioskiem o przyznanie emerytury

po dniu 31 grudnia 2008 r., może być obliczona emerytura na podstawie art. 26, jeżeli jest wyższa od obliczonej zgodnie z art. 53. Zakresem podmiotowym tego przepisu objęci są zatem ubezpieczeni „spełniający warunki do uzyskania emerytury na podstawie art. 27” (a nie ubezpieczeni, którzy uzyskali prawo do tego świadczenia), kontynuujący ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego. Z tego wynika, że chodzi o nabycie prawa do tego świadczenia *in abstracto* (w związku ze spełnieniem warunków – art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej), a nie *in concreto* (na skutek złożonego wniosku o świadczenie – art. 116 ust. 1 w związku z art. 129 ust. 1 tej ustawy) przez osobę, która po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego kontynuowała ubezpieczenia emerytalne i rentowe i dopiero następnie wystąpiła z wnioskiem o emeryturę. Taka interpretacja odpowiada również wynikom wykładni systemowej i celowościowej. Przepis art. 55 został umieszczony w Dziale II Rozdziale 4 ustawy emerytalnej, zatytułowanym „Ustalanie wysokości emerytur, o których mowa w art. 27-50e”. Nie budzi wątpliwości, że wszystkie przepisy zawarte w tym rozdziale ustawy emerytalnej dotyczą ustalania wysokości emerytury z określonego tytułu przyznawanej na skutek pierwszego wniosku o to świadczenie, a nie przeliczania wysokości wcześniej przyznanej tego rodzaju emerytury. Przepisy odnoszące się do przeliczania wysokości nabytej wcześniej emerytury umieszczone są w zupełnie innej części ustawy emerytalnej, a mianowicie w Dziale VIII Rozdziale 3 tej ustawy, zatytułowanym „Zmiany w prawie do świadczeń i ich wysokości”. Oznacza to, że w art. 55 ustawy emerytalnej uregulowano sposób obliczenia wysokości emerytury uzyskanej w wieku powszechnym na skutek pierwotnego wniosku o to świadczenie. Dotyczy on zatem tylko tych ubezpieczonych, którzy w chwili składania tego wniosku spełniali warunki z art. 55 ustawy, a więc przede wszystkim kontynuowali ubezpieczenie emerytalne i rentowe po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego, nie realizując uprawnienia do emerytury i w ten sposób przyczyniając się do powiększenia Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Takiej wykładni nie sprzeciwia się ograniczenie temporalne zawarte w art. 55 ustawy emerytalnej, czyli konieczność wystąpienia z wnioskiem o emeryturę przewidzianą w art. 27 ustawy po dniu 31 grudnia 2008 r. Z tego, że emerytura przyznana na skutek wniosku złożonego przed 1 stycznia 2009 r. nie może być obliczona według

nowych zasad nie wynika bowiem, że emerytura przyznana z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego na skutek późniejszego wniosku może być w każdym czasie przeliczona na podstawie art. 55 ustawy emerytalnej, jeżeli warunek kontynuowania ubezpieczenia emerytalnego i rentowych został spełniony później niż w chwili przyznawania prawa do tego świadczenia. Taką interpretację wzmacnia dodatkowo treść art. 55a ust. 1 ustawy emerytalnej, zgodnie z którym przepis art. 55 stosuje się również do ubezpieczonego, który miał ustalone prawo do emerytury przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę, o której mowa w art. 27. Oznacza to, że nie stoi na przeszkodzie obliczeniu wysokości emerytury według nowych zasad okoliczność wcześniejszego przyznania ubezpieczonemu emerytury innej niż przysługująca na podstawie art. 27 ustawy, wobec czego *a contrario*, nie ma takiej możliwości w sytuacji uprzedniego przyznania emerytury z tytułu osiągnięcia wieku powszechnego. Możliwość obliczenia wysokości emerytury według zasad kapitałowych osobie, która pobierała wcześniej emeryturę inną niż w związku z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego, wiąże się przy tym z koniecznością pomniejszenia podstawy obliczenia emerytury na podstawie art. 26 ustawy emerytalnej o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne. W ten sposób została zachowana podstawowa funkcja art. 55 ustawy emerytalnej, jaką jest umożliwienie wyliczenia w systemie zdefiniowanej składki wysokości emerytury osobie urodzonej przed 1 stycznia 1949 r., która pozostając dłużej w ubezpieczeniu (po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego), uczestniczyła w powiększaniu Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przez odprowadzanie należnych składek bez jednoczesnego jego uszczuplania na skutek pobierania emerytury.

Reasumując, wniosek o przyznanie emerytury po dniu 31 grudnia 2008 r., o którym mowa w art. 55 ustawy emerytalnej, nie może być rozumiany jako wniosek zmierzający do innego celu niż przyznanie po raz pierwszy emerytury na podstawie art. 27 ustawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2018 r., III UK 86/17, LEX nr 2555734). W szczególności wniosek o przyznanie emerytury na podstawie art. 27 ustawy nie może być rozumiany jako wniosek o przeliczenie, ponowne przyznanie tego samego świadczenia lub wniosek o ponowne obliczenie wysokości

przyznanej emerytury na podstawie tego przepisu (art. 27 ustawy) według nowych zasad, jeżeli wcześniej wysokość emerytury została obliczona według dotychczasowych zasad na podstawie art. 27 w związku z art. 53 ustawy emerytalnej, bowiem w dniu przyznawania tego prawa ubezpieczony nie spełniał warunków do jej obliczenia według art. 26 ustawy emerytalnej (co odnosi się do sytuacji skarżącego, który ani w chwili składania wniosku o przyznanie emerytury w wieku powszechnym, ani w dacie, od której prawo do emerytury przyznano, nie spełniał warunku kontynuowania ubezpieczenia po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego, o którym mowa w art. 55 ustawy emerytalnej). Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą skargę kasacyjną nie podziela więc poglądu Sądu Najwyższego wyrażonego w wyroku z dnia 18 września 2014 r., I UK 27/14 (LEX nr 1537287), że emerytura osób, które spełniły warunki przewidziane w art. 27 i pobierały świadczenia na wniosek złożony po dniu 31 grudnia 2008 r., powinna być wyliczona na podstawie art. 53 z uwzględnieniem art. 55 w związku z art. 26 ustawy, jeżeli warunek podlegania ubezpieczeniom po ukończeniu powszechnego wieku emerytalnego został spełniony już po przyznaniu prawa do emerytury, o której mowa w art. 27 ustawy emerytalnej. Takie stanowisko, sprowadzające się faktycznie do umiejscowienia art. 55 ustawy emerytalnej wśród przepisów umożliwiających przeliczanie (a nie obliczanie) wysokości emerytury, jest bowiem sprzeczne z jego wykładnią literalną, systemową i celowościową.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że ubezpieczony może żądać ponownego obliczenia wysokości jego emerytury w sposób określony w art. 26 ustawy emerytalnej, ale tylko wówczas, gdy w chwili składania wniosku o to świadczenie z tytułu osiągnięcia wieku powszechnego spełniał warunki określone w art. 55 ustawy, a organ rentowy pomimo tego zaniechał obliczenia wysokości emerytury również według zasad kapitałowych, poprzestając na zastosowaniu do jej wyliczenia art. 53 tej ustawy (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 4 września 2013 r., II UK 23/13, OSNP 2014 nr 6, poz. 85 i z dnia 7 listopada 2013 r., II UK 143/13, OSNP 2014 nr 10, poz. 148). Nie może bowiem budzić wątpliwości, że zgłoszenie wniosku o ustalenie prawa do emerytury na podstawie art. 27 ustawy emerytalnej przy jednoczesnej możliwości obliczenia jej wysokości na nowych zasadach (art. 26) musi wiązać się z przeprowadzeniem przez organ rentowy

symulacji mającej na celu stwierdzenie, która z emerytur (obliczana wedle art. 26 czy 53) jest kwotowo korzystniejsza dla ubezpieczonego, do czego organ rentowy jest zobowiązany, realizując ogólną dyrektywę § 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz.U. Nr 237, poz. 1412) stanowiącą o udzielaniu informacji, w tym wskazówek i wyjaśnień, w zakresie dotyczącym warunków i dowodów wymaganych do ustalania świadczeń. Niewykonanie tego obowiązku powinno być potraktowane jako błąd organu rentowego, który w aktualnym stanie prawnym (obowiązującym od 17 lipca 2017 r.) umożliwia ponowne ustalenie wysokości świadczenia w myśl art. 114 ust. 1 pkt 6 ustawy emerytalnej, a poprzednio – mogło być potraktowane jako ujawnienie okoliczności istniejących przed wydaniem decyzji, które mają wpływ na wysokość świadczenia, co stanowiło przesłankę do wznowienia postępowania przed organem rentowym na podstawie art. 114 ust. 1 ustawy.

W sytuacji ubezpieczonego nie było podstaw do wszczęcia postępowania o ponowne obliczenie wysokości emerytury, albowiem w momencie jej przyznania skarżący nie spełniał warunku podlegania ubezpieczeniom po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego (emerytura została mu bowiem przyznana od daty osiągnięcia tego wieku), co w ogóle wykluczało możliwość obliczenia świadczenia na podstawie art. 55 w związku z art. 26 ustawy emerytalnej. Skoro zaś do obliczenia w taki sposób wysokości emerytury ubezpieczony w ogóle nie miał prawa, to niedopuszczalne jest rozważanie, czy podstawa tej emerytury, obliczonej w sposób naruszający przepisy, powinna być pomniejszona o kwoty wcześniej pobranych emerytur. Do sytuacji skarżącego nie miał bowiem zastosowania art. 55 ustawy emerytalnej, wobec czego bez znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy pozostaje zarówno to, kiedy nabył prawo do emerytury w wieku powszechnym, jak i to kiedy złożył wniosek o przeliczenie wysokości emerytury według przewidzianych w tym przepisie zasad, tzn. czy przed, czy po dodaniu art. 55a do ustawy emerytalnej. W żadnym bowiem wypadku nie ma możliwości przyjęcia, że obliczona w sposób nieprawidłowy emerytura powinna jeszcze wzrosnąć w związku z nieodliczaniem od jej podstawy kwot wcześniej pobranych emerytur.

Z tych względów Sąd Najwyższy uznał, że wyrok Sądu Apelacyjnego, pomimo błędnego uzasadnienia, odpowiada prawu, wobec czego skarga kasacyjna nie może być uwzględniona i mając powyższe na uwadze, orzekł jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.).